

TWENTSE POST

MAANDBLAD VOOR TWENTE

HET LANDSCHAP – DE STRUCTUUR
DE NATUUR – DE MENSEN – HET
LEVEN – DE CULTUUR – DE VOLKS-
TAAL – DE GESCHIEDENIS – DE GE-
BRUIKEN – DE STREEKBELANGEN
DE ALGEMENE ONTWIKKELING

HFD. RED. J.W.M. GIGENGACK

NR. 8 AUG. 1968 7^E JRG.

Uit de inhoud:

Aantekeningen

*uit een oud
bier-boek*

Redactie en Administr. TWENTSE POST
(waarin opgenomen tijdschrift Twenteland)
Beekstr. 5¹ Hengelo (O.) Tel. 17987
Amsterdam-Rotterdam Bank, Hengelo
Postrekening: 820018 t.n.v. Twentse Post
Abonnements-prijs f 4.80 per jaargang
Losse nummers 50 cent per exemplaar

Advertentie-tarieven op aanvraag. Gehele of gedeeltelijke
overname van artikelen enz. zonder toestemming van de Uit-
geefster verboden. Alle publicaties blijven eigendom v.d. Uitg.

Piet Verberne

VOLKS-GEBRUIKEN

AANTEKENINGEN UIT 'N OUD BIER-BOEK

In het jaar 1655 brandde het stedeke Delden (met uitzondering van de kerk) tot de grond toe af, waaronder ook het huis van HENDRIK LAURENS VAN HEEK. Op een andere plaats (aan de weg naar Goor, juist buiten de stadsgracht) stichtte hij een nieuw pand. Aan dit huis, waarin een herberg werd gevestigd, gaf hij de naam van 'den Engel'. Het ligt voor de hand dat de plaatsing juist buiten de 'Goorse Poort' ten doel had reizigers aan te trekken.

Blijkens een oud bier-boek (rekening courant of kladboek) dreef de fam. Van Heek behalve een herberg ook een bierbrouwerij. Menig herbergier, maar ook de aanzienlijken en plaatselijke overheidspersonen (zoals de burgemeesters van Ootmarsum, Goor en Diepenheim en de hofmeyers van Borne en Boekelo) bezaten een koperen brouwketel. De brouwerijen waren in de 17e eeuw in groten getale op het platteland verspreid. Volgens het register van de brouwketels uit 1703, door het ontbreken van de grote steden niet volledig, waren er in het begin van de 18e eeuw in Overijssel 163 ketels in bedrijf. In 1795 blijken er echter nog slechts 25 brouwers te zijn, hetgeen er op wijst dat de exploitatie van een brouwketel weinig lonend meer was. Reeds in de periode 1675-1703 werden in Overijssel 36 ketels afgebroken, een vermindering die zich na 1703 heeft voortgezet.

Het zelf gebrouwde bier diende zowel voor eigen gebruik als voor de verkoop en werd geleverd 'per tonne, halve tonne of $\frac{1}{4}$ tonne'. Voor uitheemse bieren (zoals Lubecks, Bremers en Engels bier) was een hogere impost verschuldigd.

Aan de hand van de aantekeningen in het bierboek van de fam. Van Heek krijgen we een aardige indruk van het biergebruik in midden Twente omtrent twee eeuwen geleden.

MARKEBIER

Regelmatig komt het voor dat de boermannen (veelal gemeensmannen genoemd) na afloop van hun officiële bezigheden in de herberg 'den Engel' of ter vergaderplaats iets gebruikten voor rekening van het algemeen.

1768: *de gemene mans bij 6 december aen es (Deldener Es; red.) te weten Jan Meyer, H. Pierik, Jannes Oinck en Hendk. Joelink an myn huys verteerd, doe zy het geslagte besien hebben. An Eeten, bier, Jenever en tabak saemen f 7.11.— (Zeven Gulden en Elf stuiver; red.)*

'Het geslagte besien' wil zeggen, dat zij Schatters waren der Gemeene Middelen over het vee, geslacht enz. Aan het gebruik van bier of jenever en tabak ging gewoonlijk een stevig maal vooraf:

1777: *de Esmannen an mijn huys verteerd — doe zee het geslagte bezien hebben — an Eeten, bier, genever en tabak tezaamen f 9.10.—*

Niet alleen de boermannen van de Es-marke, maar ook die uit omliggende buurtschappen verenigden het nuttige met het aangename:

Cafe - Restaurant
'de Engel'

LANGESTRAAT 56, DELDEN

Hotel

'Centraal'

MARKTSTRAAT 6, DELDEN

Diverse zalen voor
vergaderingen, bruiloften, partijen

Alle boeken over Twente
(ook streektaal-literatuur)
Boekhandel t. Voorde
Delden

1779: de Gemeene Mans in Wiene debet an
F. van Heek:

een tonne bier gehald tot Schapebier f 6.—.—.
en de voerman G. te Baeke verteerd 0.10.—.

1772: de Gemeene mans in Bentelo debet aan
F. van Heek:

in verscheijde reyse an mijn huys verteerd an
soepije en bier tezaemen f 1.2.—.

den 24 Mey nog een tonne bier gehaald f 6.—.—.
den 18 Octob. nog verteerd an soupyes 6 stuver.

KRAEMBIER (GEBOORTE)

Werd een kind geboren, dan werd na de doop een 'kraambier' gegeven, dikwijls op meerdere dagen achtereen. Familie en 'naobers' werden op 'kraomvisite' verzocht.

Jannes Hofmeyer in Bentelo debet: 1776, den
18 August nog $\frac{1}{4}$ kraambier gehaald f 1.10.—.

waarop de treurige mededeling volgt:

den 20en dito op het kinds begraffenisse ge-
droncken 7 vaam bier is: f 2.16.—.
en de koster 2 vaam: 0. 16.—.

MAAKMAOLSBIER (BOEDELSCHEIDING)

Een 'maakmaol' was een maaltijd bij gelegenheid van een boedelscheiding (het aan de betrokkenen *vermaken* van goederen). Betrof het een huwelijk, dan werd een 'maakmaolsbreeve' opgesteld. De reisbeschijver H. Boom, die in 1846 Twente bezocht, schrijft over dit onderwerp in zijn *Reisportefeuille* (blz. 134): 'Zodra de eerste afkondiging van het voorgenomen huwelijk is gedaan, houdt men een 'makersmaol', eene bijeenkomst waarin de huwelijks-voorwaarden van bruid en bruidegom worden opgemaakt, en wel altijd door een daartoe geheel onbevoegd persoon. Vrienden en burens worden tot het wezenlijk gewichtig werk in eene herberg verzocht, en een hunner, 't zelfde wie, als hij maar schrijven kan, neemt de pen en schrijft de voorwaarden, zoals hem die door 't gezelschap worden opgegeven. Ieder brengt zijn gevoelens uit, en bij de oneindige verscheidenheid van wenssen, in wier vervulling de mens zijn geluk meent te vinden, is het ligt na te gaan, welke belagchelijken condities soms uit de pen van den secretaris der vergadering op 't papier komen. Zo gebeurt het, dat de ouders der jonge lieden, bij wie deze in huis trouwen, ten allen tijde den vrijen toegang naar de melkkamer bedingen, waarin ligt opgesloten, dat ze zoo veel melk mogen gebruiken als hun lust, of een hoekje gronds voor zich zelven mogen bearbeiten, of dat broeders en zusters, die mede in 't ouderlijk huis blijven wonen, eenige dagen in 't jaar tot eigen

Bij een kraamvisite werd getrakteerd op krentewegge en kraambier

voordeel mogen werken, of ook wel, zo er een zoon trouwt, en diens vrouw — onder het opperbestuur der ouders — de huishouding waarneemt, zij daarvoor eene huur ontvangt, zoo als eene groote meid gewoonlijk verdient', aldus genoemde schrijver.

Herbergier Van Heek vermeldde in zijn bier-boek:

1775 den 25 July Jannes Hofmeyer in Bentelo
nog een tonne bier gehald tot syn susters
maakmael, is f 6.—.—.

BOKSENBIER (ONDERTROUW)

's Avonds voor het 'inschrijven' (in ondertrouw opnemen) hadden de 'mooimakers' en 'mooimaaksters' ten huize van de bruid een vrolijk feest, 'boksenbier' geheten. Het was een beloning voor het aanbrengen van roosjes en strikjes op de stoelen van bruidegom en bruid, het versieren van twee jeneverglasjes en 'de brugomspiep' en het hangen van 'slingers' in de keuken en langs het voordeur-kozijn. Zij, die zo'n inschrijvingsfeest hadden, gingen naar 't boksenbeer van ..(bijv. Hennik en Marie)..

Aldus kon F. van Heek in zijn bier-boek noteren:

Hendrik Pierik bij den Es debet: 1774 30 april
nog $\frac{1}{2}$ tonne boksenbier gehald f 3.—.—.

De herkomst van het woord boksenbier is onduidelijk. Sommigen beweren, dat het verband houdt met de vreugdeschoten uit een 'buks' (kort geweer). Volgens anderen zou het gebruik ouder zijn dan de buksen, trompladers en achterladers. Zij zien verband met 't woord 'broek', welk kledingstuk, na — bij wijze van grap — ontvreemd te zijn, door 'n traktatie moest worden terugverworven. ☞

hengelo

SINDS 1845:

Van Wezel

Transport — Montage
Kraanverhuur

Tel. Hengelo 19541
Tel. Amersfoort 11333

„Wiej veurt van allens”

Ijzerwaren. Gereedschappen, Bouwbeslag, Tuin- en Huish. artik.

A.H.K. Knöf
OLDENZAALS STRAAT 61
HENGELO

HOLLANDIA ondergoed
kousen, sokken, tricotages

H. J. BENNINK

Manufacturenhandel Industriestraat 88

NIEUW:

(introdectieprijs)

Heerlijk

frisse

**Magere Vruchten-
Yoghurt** (aardbeismaak)

49ct per halve liter

De melkman van de H.C.M. heeft het.

B.G.J. Meekes

Autospuitinrichting

AARDOLIESTR. 16 TEL. 17529

Garage

J. WARMINK

en Zoon

Datsun-dealer

VOOR

Hengelo en omgeving

W. Noordegraaf NV

Hengelo Goor

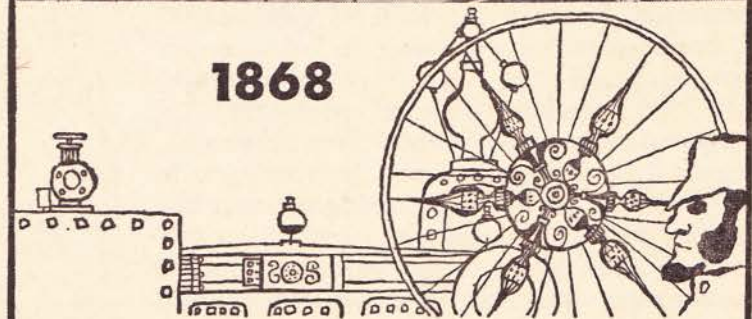
tel. 14444 (05400) tel. 2142 (05470)

2068

1968

1868

MACHINEFABRIEK STORK

HENGELO

Deel uitmakend van VMF/STORK-WERKSPOR

stalen anti-sliptraptreden, trappen en bordessen

- * Uitglijden bij olie, vet, ijs of sneeuw niet meer mogelijk
- * Zeer lichte en goedkope constructie
- * Prima referenties van grootindustrie en architecten

DIJKHOF - HENGELO

— FABRIEK VOOR METAALBEWERKING —

Opgericht 1921
Beukweg 4, Tel.
13480 / 13581

BRUIJLOFFBIER (HUWELIJK)

Een half jaar nadat voornoemde Hendrik Pierik een $\frac{1}{2}$ tonne boksenbier haalde, werd ten zijnen name op de debetzijde geboekt:

1774 den 24 okt. nog op zijn zoon bruyloff gehaald 4 tonne bier f 24.—.—.

'Broedlucht-neugers', gedekt met een bont versierde hoed, waarvan linten in allerlei kleuren neerhingen, terwijl ze in hun hand een even bont opgeschikte wandelstok hadden, gingen op pad om de betrokkenen ter bruiloft uit te nodigen. In het richteramtb Delden luidde hun lied:

„Goen dag
Hier stao'k op mienen staf,
En wet nich wat ik zeggen mag,
Hier stuurt mie (. . . .) as brugem,
En (. . . .) as de broed.
En die neuget oe deroet,
Margen vroe um tien uur,
Op tien, twaalf tonnen beer,
En zes, acht aom jenever,
En ne wanne vol rozienen.
Die zult zich bie (. . . .) laoten verschienen.
Vief speullui (muzikanten) met eenen,
En daansen met beide beenen.
Hoesgezetten
En nummes vergetten.
Vroege kommen en laote blieven,
En oe met den drank gerieven.
En wat ik hebbe vergetten,
Dat zult de brugem en de broed verbetten.”

Geen groots gedicht maar wel een rijkelijk aanbod.

KRANCKENBIER

Het bier blijkt ook als geneesmiddel een rol te hebben gespeeld. Een boerman uit het richteramtb Delden schreef in zijn administratie:

1790 in de maand April 15 kanne bier gehald in sijn siekte f 1.10.—.
Item Koortz hiernaech noch $\frac{1}{2}$ fierdele bier gehaelt van Kolhof voor onse Geertien, doemaels kranck.

Zonder twijfel was 't bierverbruik in vorige eeuwen bijzonder groot. Koffie was te duur en thee werd uitsluitend als geneesmiddel aangewend.

LUIJBIER, DOODGRAVERSBIER,
KOSTERBIER (OVERLIJDEN)

Bij begrafenissen sprak men van 'luybier' (voor de klokkenluider), 'doodgraversbier' en 'kosterbier'.

1772: de gemeene mans bij het broek (Deldenerbroek; red.) deb. aan F. van Heek:

17 apr. op de begraffenisse van Jannes ten Vaerhorst ten beste gegeven $\frac{1}{4}$ tonne bier en de de koster 3 vaen is f 2.19.—.

1780: nog 4 vaene Luybier.

12 jan. e(e)n dootgraversbier debet van de Lamme vrijer an de hoge lugt is f 1.12.—.

1802: de gemeene Mans op het Zeldam debet van een begraffenis van een arme man: gedrunken $\frac{1}{4}$ tonne bier f 2.0.0.

en de koster 4 vaane bier f 1.4.0.

1802, 20 Aug: Op Grond Jan zijn Groeve gedronken $\frac{1}{4}$ tonne bier f 2.0.0.

en de koster 3 vaane bier f 1.4.0.

Opmerkelijk is, dat een samengesteld woord als 'groowenbier' (of 'brulftenbier') in deze boekhouding niet voorkomt. Alleen bij verbruik van kleine hoeveelheden bier (gewoonlijk voor ter zake kundige diensten) wordt de bestemming door een samengesteld woord aangegeven: 'luybier' enz.

Nog bij vele andere gelegenheden blijkt 't gerstemat in vorige eeuwen het leven van geboorte tot dood te hebben verkwikt:

1769, den 27 desamber De Heer van den bakenhagen (havezate in Deldenerbroek; red) $\frac{1}{2}$ tonne bier laten halen an dyck Jans huys daar het hout soude verkogt worden, den 16 Mey door Christoffer de $\frac{1}{2}$ Tonne bier voldaan.

1727 den 29 Mey Christoffel heggeltyen van mij gehaald een tonne bier tot torfmael is f 6.—.—.

We mogen gevoeglijk aannemen dat ook bij al die andere feestelijke 'määlkkes' (zoals 'richtmaol' en 'veurbeutersmaol') het bier een welkome rol zal hebben gespeeld.

Gerst en hop voor de vervaardiging van bier werden in de omgeving bij de boeren gekocht, die daarmee bij de brouwer een gedeelte van de verschuldigde bier-gelden betaalden.

1774 Mannes Morre mij gebragt 18 cc hoppe à 6 duute het cc 13.8.

1779 ontfangen van Jannes Morre 49 cc hoppe en 4 doyte 1.4.8.

Op 12 april 1895 verkocht de fam. Van Heek (verwant met het bekende textiel-geslacht van die naam) de oude herberg aan FREDERIK JAN BRUNNENKREEF. Diens zoon ALBERT werd drie jaar later (1898) eigenaar. Zijn dochter Mevr. Jeurlink-Brunnenkreef (thans wonend Zuiderhagen 12 Delden) is nog steeds eigenaresse van 'de Engel', gelegen op de oorspronkelijke plaats bij de voormalige Goorse poort (nu Langestraat 56), en in 1925 geheel verbouwd. 't Café-restaurant wordt momenteel geëxploiteerd door de fam. Schuphaus te Delden.

[ERRATA. In plaats van 'Maakmaols(bier)' leze men: 'Maaksmaol(bier).']

hengelo

de **Bokdams**
 voor
DANSLES
 Drienerstraat 37

HET SPEELGOEDPALEIS

Teutelink

Enschedesestr. 22, Hengelo

Het beste adres voor:

**GEDISTILLEERD, WIJN, BIER,
 LIKEUR, LIMONADE**

Fa. Jac. Krabbenbos
 Molenstraat 18

EEN ABONNEMENT OP DIT
 BLAD KOST f 4.80 PER JAAR

COOP.

RAIFFEISENBANK

BOERENLEENBANK

Parallelweg L.S. Hengelo Tel. 10061
 Bijkantoren: Oldenz.str. 168, Beukweg 81

• MEUBELEN
 • TAPIJTEN
 • BEDDEN

PETRI voor de moderne
 woninginrichting!
 MARKTSTR. 15

BLOEMSIERKUNST

K. Hunia & Zn.

Tuindorpstraat 38, Tel. 12751

Bult's Slagerij

VOOR VLEES
 EN VLEESWAREN
 WEEMENSTR. 12, TEL. 12752

Klaant'n van BISCHOFF

Bint almaal vol lof

Ne dame of heer . . .

Ze komt aaltied weer, want:

Bischoff

HENGELO

hef 't beste wat er is

Oawertuigt ow van dizze waarheed

PORTJE

Deldenerstraat 8
 Hengelo (O.)

DAMES-, HEREN-,
 KINDER-PYAMA'S
 EN -ONDERGOED,
 SCHORTEN, ENZ.
 Altijd goedkoop

Ruischer en Hartgers

Voor elektrische apparaten
 en installatiewerken

DRIENERSTRAAT 4 — HENGELO
 (tel. winkel: 14878 — tel. installatie-afd. 10436)

Hobbyhuis Hackfort

BERGWEG 9, HENGELO

VERSTEEG's veerve

veur hoese en earve

Molenstraat 20
 Hengelo (O.) — Tel. 12207

Bonneterie

SPECIAAL-
 ZAAK:

Blouses - Rokken - Vesten

Molenstr. 5, Tel. 17382, Heng.

N.V. Automobiëlbedrijf

BLEEKER

• OPEL
 • CHEVROLET

HENGELO

AHREND

Telgenflat Hengelo Tel. 7266

voor: Lichtdrukken, Foto-
 copieën, bestekken.

H J. Krakkers

AANNEMERSBEDRIJF

Tel. Hengelo 12964

Nieuwbouw, Onderhoud- en Betonwerken

MORSINK

SOLASPECIALZAAK *Servisen*

Weemenstraat en Kotmansweg

Doe het zelf

Wij leveren hiervoor P.V.C. vloer- en
 wandtegels (reeds vanaf fl 5.80 p. m²),
 plakplastics, mozaiek, lijmen, beits etc.
 VLOERENBEDRIJF

A.F. Pierik &

F. Boerkamp n.v.

Wolter t. Catestr. 5, Tel. 14064
 Hengelo (O.)

ADVERTEREN IS ETALEREN

Automobiëlbedrijf

ERNE

FIAT 500

Delden.str 42
 Tel. 2120

vanaf:
 f 3799

H. ter Braak

Gasconvectoren, Haarden, Electro-
 en Sanitair

Bornsestraat 24

Tel. 16137

BEHANG EN VERF

Fa. Wed. J. Walhof

Beekstr. 29 Hengelo

Beste leu, weet wa'j doot met oew geeld.
 Leav' nich raak zoaj wal weelt.
 Denk ter um, le'j mangs wat op zied.
 Veur nen krappen of slechten tied.

Breng dan

oew geeld

naor de

Nutsspaorbaank

Now 4 pct rente

NUTSSPAORBAANK

Drienerstraote 43 - HENGEL

KRONIEK VAN DORP EN STAD

DELDEN — Aan de hand van vergelijkingen tussen de beroepstellingen van 1795 en 1889 becijfert de historicus Slicher van Bath, dat in deze periode in Stad Delden 36,1 procent van de bevoelingsbevolking werkzaam is in de textiel en op het platteland van Delden 29,3 procent. (*Voor Enschede luiden deze percentages achtereenvolgens 63,8 pct. en 50,5 pct.; voor Almelo 48,1 pct. en 50,5 pct.; voor Oldenzaal 37,6 pct. en 30,7 pct.*) De overige beroepsbevolking vond een bestaan in de landbouw en in de uitoefening van diverse ambachten.

De aanleg van een transito-haven bij het eindpunt der Twickelse Vaart (omstreeks 1774) door CAREL GEORG GRAAF VAN WASSENAER, heer van Twickel — één der kopstukken onder de Twentse patriotten die op Franse steun hoopten —, heeft stellig vele handen werk verschaft. Vrachtgoederen bestemd voor Hengelo, Enschede en Oldenzaal, werden hier verladen, terwijl daarnaast de hout- en turfschipperij eveneens voor veel bedrijvigheid heeft gezorgd. Daaronder ook te rekenen de vrachten houtskool, door kolenbranders uit de omgeving van Bentelo-Hengevelde hier ter verscheping aangeboden. (*In de 17de eeuw was de handel in houtskool van Goor via Hasselt zeer aanzienlijk. De kool werd toen bij de 'Catenkamp' aan de Regge ten noorden van Goor ingeladen. Drie kasboeken uit de 17de en 18de eeuw, eens toebehorend aan de familie Beerninck te Bentelo en — na huwelijk van Arent Beerninck met Johanna ten Damme (ao 1761) — in handen gekomen van de familie Ten Dam aldaar, vermelden meerdere transacties over de in- en verkoop van hout en houtskool*).

Behalve de aanleg van een haven en de bouw van een schippersherberg (Carelshaven) heeft de ondernemende heer van Twickel ook nog de stichting van een mobiele brandweer op zijn naam staan, hetgeen blijkt uit een *'Brandreglement ao 1790, geformeerd bij de Heere Grave van Wassenaer, waarna(ar) alle de Bedienden, bij dezelve aangesteld, zig zullen rigten en gedragen. Art. 18: Wanneer onverhoopt Brand in de Stad Delden kwam te ontstaan, zullen alle de Twickelse Brandspuyten zig derwaarts begeben —'*

Interessante feiten over de samenleving van Delden in het laatst van de 18de eeuw.

DELLEN IN DE 19de EEUW

Stedeke Delden, zoals het anderhalve eeuw geleden existeerde: een enkele straat, slecht geplaveid en zich oostelijk uitstrekkend tot aan het plantsoen van de havezate Twickel. Plus minus 200 huizen en omtrent 1200 stedelingen, de brinkzitters (St. Annabrink en Vossebrink) alsmede diverse krotbe-

woners (Schoppenstede) niet meegerekend. De hervormden, waarvan men er 750 telt, maken met die van het Ambt-Delden een gemeente uit van ruim 1800 zielen en gaan ter kerke in Stad-Delden. De katholieken (in het stedeke ten getale van ongeveer 700) vormen met die vanuit de omgeving en de statie Beckum 2200 communicanten. Zij worden bediend door één pastoor en twee kapelaans. Er bestaat alsdan te Delden een distributiekantoor van de brievenposterij, een station der paardenposterij alsmede een departement der maatschappij Tot Nut van 't Algemeen, opgericht in 1837 en 38 leden tellend. De school, *'geplaatst in een nieuw en welingerigt gebouw'* wordt door 220 leerlingen bezocht. *'Ook bestaan er drie, in het jaar 1834 opgerigte calicotsfabrieken.'* (In de 19de eeuw — ook reeds in 1795! — worden de Twentse steden en in iets geringere mate ook de Twentse kerkdorpen overheerst door de textiel; S.v.B. blz. 162; ¹).

Daarnaast heeft ook Ambt Delden (destijds omvattende de buurtschappen Aselo, Bentelo, Deldenerbroek, Deldener Es, Hengevelde, Kotwijk, Wiene en Zeldam, gezamenlijk 480 huizen tellend en ca. 3100 inwoners) *'twee, in het jaar 1835 opgerigte calicotsfabrieken.'* De hervormden zijn in Ambt-Delden plm. 1100 zielen sterk, de katholieken zijn er ten getale van 2000; ²). Ambt Delden beschikt in die tijd over zes scholen, als een te Aselo ³), een te Bentelo, een te Deldenerbroek, een te Deldener Es ⁴) een te Hengevelde en een te Wiene, blijkens cijfers uit 1815-1830 ⁵) gezamenlijk door 120 leerlingen bezocht. Een uit dezelfde periode daterende indeling naar buurten levert op:

St. Annabrink:	26 huizen	80 inwoners
Vossebrink:	23 huizen	130 inwoners
Schoppenstede:	12 huizen	90 inwoners
Stad-Delden	200 huizen	1200 inwoners
	261 „	1500 „

Verder:

Aselo:	— huizen	350 inwoners
Bentelo:	— huizen	480 inwoners
Deldenerbroek:	81 huizen	500 inwoners
Deldener Es	69 huizen	480 inwoners
Hengevelde:	64 huizen	355 inwoners
Wiene:	70 huizen	430 inwoners
Zeldam:	72 huizen	480 inwoners

356 „ 3075 „

¹) De afkorting S.v.B. verwijst naar het standaardwerk van prof. Slicher van Bath: 'Een samenleving onder spanning'. Uitg. Van Gorcum & Comp. NV, Assen, 1957.

²) Tussen 1748 en 1849 heeft er geen verband bestaan tussen het rooms-katholicisme en de bevolkingsvermeerdering; S.v.B., blz. 107.

³) Een historische schets, geschreven bij gelegenheid van het eeuwfeest van de school te Azelo (1839-1939) door het toenmalige schoolhoofd H. J. Tinselboer, treft men aan in 'Oud Delden', Deel VI, blz. 2188 (met een aansluitend bericht op blz. 2337), [ingeplakte krantenknipsels], in berusting bij Oudheidkamer Twente, Rijksmuseum Enschede.

⁴) Voor het gebouw van de Esschool in de buurt van 'de watertoren' wordt het jaartal 1844 vermeld, doch ook voordien werd in 'de Es' school gehouden.

⁵) 'Oud Delden', Deel V, blz. 1721 ev.; ontleend aan een aardrijkskundig woordenboek.

VIOS gebouw*Self Service**maaltijden à f 2.50*

(Ook bij U aan huis)

Beekstr. 10, Hengelo

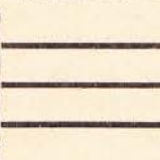
TEL. 05400-12612

Timmerfabriek

Hannink

Hengelo (O.) — Tel. 13701

Levering van:

kozijnen, ramen, deuren, trappen
enz. voor utiliteits- en woningbouw**SPAR** **SPAR**

TUSSEN STADHUIS- EN ST. LAMBERTUSTOREN

OPTICIEN

WESTEN

Westen Woont Weemenstr. 15

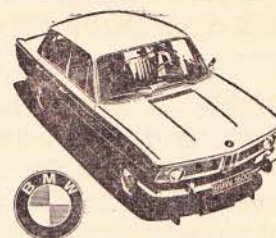
*Eethuis***„t Centrum”**

(Eig. B. Droste)

BEEKSTRAAT 5 - HENGELO

*prima keuken*Specialiteit: *Zigeuner-Bief*

Geopend van 23.30 tot 00.4 uur

KRACHT IN EEN VOORNAME VORM

BMW 2002

PURE KLASSE

(10.975)*Garage 't Wilbert*offc. B.M.W. dealer
voor Hengelo en omstr.

G. OLDE KALTER

Sloetsweg 372 - HENGELO - Tel. 12807

*Autospuitinrichting***BEVELSBORG**Ingericht met moderne AUTOSPUIT, en
MOFFELCABINE
BINNENHAVEN 68 TEL. 14432**DIVERSE
PLAATSEN**

Makelaarskantoor

ROTTINK N.V.

Deldenerstraat 36-38, Telefoon 13041, Hengelo (O.)

VASTE GOEDEREN ♦ ASSURANTIËN ♦ HYPOTHEKEN

Automobilbedrijf

**Van Laar
en
Feijten**

Enschedesestr. 127 - Tel. 13983 - Hengelo

DAF

Broekhuis*de boekhandel
met de grote keuze!*

Enschedesestraat 19 - Hengelo

Voor het inrichten
van Uw woning:Woninginrichting **Frans Tanke**
Weemenstraat 61. - Tel. 12862. - Hengelo (O.)
Zie overzichtelijke etalages en 3000 m² showroom*Souveniers*

VAN HENGELO EN TWENTE

H. Berger, Brinkstr.

Voor al uw

wapens en munitie

naar

Wapenhandel
HUISKES

Molenstraat 15

Delden

Waarom een horloge, dat U
telkens moet opwinden?
Een Zwitsers automatisch horloge
windt zichzelf op!**Ruud Knoef**

BORNE

Grotestr. 239 (naast Huish.school)

Wij verzorgen:
een avond vullend
kleurenfilm programma
over Twente

FOTO PRINS, Tuindorpstr. 28, Hengelo

HEKSENPROEF ANNO 1823

De *'Overijsselsche Courant'* van Dingsdag 25 mrt. 1823 geeft het volgende pregnante bericht:

„Delden 16 Maart 1823. Heden heeft in de nabijheid der stad op het naburig Deldenerbroek een voorval plaats gehad, hetwelk een echt overblijfsel is uit de domste tijden der duistere middeleeuwen. Bezwaarlijk zal men het kunnen gelooven, dat zich zulk een overblijfsel van domheid en bijgeloof in deze dagen openlijk zou kunnen vertoonen bij landbouwers, die belijdenis gedaan hebben van den Gereformeerden Godsdienst.

Op een helderen middag heeft men hier een vrouw van middelbare jaren en van een onbesproken gedrag, ten aanschouwe van eene groote menigte volks, naar men zegt, wel over de honderd menschen, de zoogenaamde waterproef genomen met een gewaande tooverheks, aldaar woonachtig.

De vrouw, gevoelig getroffen dat men haar nadreef, dat zij eene huisvrouw van haar, welke voor eenigen tijd in het kraambed had gelegen en niet weder op haar verhaal kon komen, behekst had, bood zich volwaardig aan, ten bewijze van hare onschuld, ten overstaan van de naaste bloedverwanten der wederzijdsche familien, de zoogenaamde heksenproef met het water te ondergaan. Tijd en plaats, met onderling overleg bepaald zijnde, begaf men zich derwaarts naar de nabij gelegen

Schipvaart, alwaar de bijgeloovige menigte zich reeds verzameld had.

De gewaande tooverheks, die zich van een mansbroek had voorzien, werd nu geheel naakt uitgekleeft en met een stevig touw, van eene genoegzame lengte vastgemaakt onder hare armen, in het water gelaten en, onder de diepste stilte van de bijgeloovige aanschouwers onderging zij met moed de onfeilbare proef en kwam er met glans af. Dit is gebeurd den 16 Maart 1823 op het Deldenerbroek onder Protestanten, die tot de gereformeerde Gemeente van Delden behoorden.”

VERDELING DER GEMENE GRONDEN

Van de ontginningsmogelijkheden, die sedert 1833 in de akkerbouwgebieden aanwezig waren, is op vele plaatsen ruimschoots gebruik gemaakt. In Delden blijkt het areaal van het weiland in de periode 1833-1885 met meer dan 1.000 HA te zijn uitgebreid, waaruit valt op te maken dat destijds de betekenis van de veeteelt te Delden is toegenomen. De vermeerdering van het weiland is niet toe te schrijven aan een omzetting van het bouwland, maar is te danken aan de ontginning van woeste gronden; (S.v.B. blz. 489). Omstreeks het midden der 19de eeuw vond in het voormalige richterampt Delden de verdeling der gemeene gronden plaats, waardoor grote stukken land in cultuur konden

HET REYGERSHUIS

Tot het eind van de 19de eeuw stond tegenover Hotel de Zwaan in Delden een oud patriciershuis, opgetrokken van baksteen met sierlijk bewerkte frontons uit zandsteen, vertonende een wapen der familie Reyger en het jaartal 1657. Bouwheer was AREND DE REYGER, wiens geslacht het *'huis Dubbelink'* te Azelo bewoonde alsmede de havezate *'de Reygershöfte'* (alias *'de Gladbeek'*) onder Deldenerbroek.

Begin 19de eeuw diende het Reygershuis te Delden (zie foto) enige tientallen jaren als predikantshuis voor één der beide dominees. Daarna kwam het huis in eigendom aan een zekere Ter Marsch uit Hengelo, bijgenaamd *'den Snoeverd'*, die er een wolspinnerij had. Toen de spinnerij door de stoom werd verdrongen, verkocht hij het huis aan dr. Kistemaker, arts. Na diens overlijden werd 't Reygershuis publiek gekocht door Felix Schweigman,

die het oude gebouw in 1890 liet afbreken en ter plaatse een villa bouwde. Deze villa werd in 1939 door de erfgenamen verkocht aan de Gemeente Ambt-Delden. Voordien was het gemeentehuis van Ambt-Delden ondermeer gevestigd in het huis Eysink (komende van Hengelo links van de weg naar Delden gelegen, even voorbij Carelshaven). Sedert zijn benoeming tot burgemeester van Ambt-Delden (bij Kon. Besluit van 10 aug. 1825) had mr. C. F. H. Putman Cramer dit huis als woon- en werkruimte betrokken. Na hem kwam mr. Diederik Jan Weerts op het Eysink wonen en verrichtte er zijn ambtelijke bezigheden. Toen hij in 1845 vertrok, hadden Stad en Ambt nog maar één burgemeester, terwijl het raadhuis van Stad Delden sindsdien tevens fungeerde als gemeentehuis voor 't Ambt. Gedurende 94 jaar hebben beide gemeenten hier samengewoond.

enschede

A. v. d. Leest Radio
Enschede Televisie

Radio onderdelen - Electrotechnische artikelen
 Erkend reparateur en installateur
 OLDENZAALSESTRAAT 39 - TEL. 10688

ADOLFS & PENNINK
 studieboeken
 pocketbooks - romans

Een **BRIL**, die werkelijk prettig zit
 is gemaakt door

Remmelt Pit

Kalanderstraat 24-26 Enschede

FOTO **GOBO** FILM

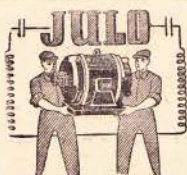
Van Loenshof 10 Tel. 15271
 Filiaal: Olliemolensingel 37 Tel. 16118

Voor 't **Hoën**
 medaille,
 krans, tak
 of beker: bij ons slaagt u zeker
 Ripperdastraat 2a, Enschede

ADVERTEREN IS ETALEREN

Fijnhout- en Triplexhandel
Fa. W. LANGE

Spelbergsweg 37, Tel. 4538
 levert: Fijnhout, Triplex, Hard- en
 zachtbaard, Vlas- en spaanplaat enz.

Motor defect?
 naar **JULO**
 direct!!!

Pyrmonststraat 15 · 19
 ENSCHEDE

Machinefabriek
ARENS & Zn

tandwielen
 Perikweg 52

Het bekende adres voor het
 leveren van alle bekende merken

gazon- en motormaaiers

(AENER, BRILL, FOLBATE, HUSQVARNA)

Fijn-
 alijperij **H. v. d. Meer en zn**

BLEEKERSTR. 18 - ENSCHEDE

TELEVISIE
 *
 HOOR
 APPARATEN
 *
 RADIO

Blijvende service!

Jan LANGKAMP
 LANGESTR. 52 TEL. 24695 ENSCHEDE.

Voor herenkleding
 het beste bij **Besters**

Van Loenshof 12, Enschede

S. TEN CATE

STAALHARDERIJ

Hessenweg 1 - 9 - Tel. 15413

MINTEX-REMDIENST

Dr. Benthemstr. 35 - Tel. 15418

Gramfoonplaten Pick-Ups

SPECIAALZAAK Nieuwstr. 57 Tel.
RADIOKO 13909 Hengelo.
 Boulevard 90
 Tel. 24863 Enschede.

FA. H. v. d. BERG

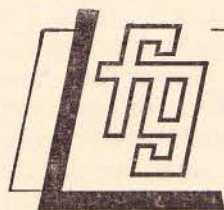
OLDENZAALSESTRAAT 65 - TEL. 12543

STEUNZOLEN, ELAST. KOUSEN,
 BREUKBANDEN

Leverancier voor alle ziekenfondsen

Wee rekken kan geet naar
 zölfbediening
PARAAT

Glanerbrug: bie TET-bushalte
 In 'n lunchroom kô'j lekker etten en dreenken

**AMUSEMENTS
 AUTOMATEN**

Voor Enschede en
 omgeving:

Stoevelaarstr. 21-27
 Hengelo, tel. 12164

Voor
 lijn- en rasterdiché's
Clichébedrijf

**NV v/h Firma
 M. J. v. d. Loeff**

Achter 't Hofje 3-7, tel. 19266

Zeuwen maal rap achter mekaa:
*Ne sniederscheer snidt scharp,
 scharp snidt ne sniederscheer.*

BOERENLEENBANK

Enschede-Lonneker

de bank voor iedereen!

FAZANTSTR. 116, ENSCH. - Bijkant.: Boule-
 vard 1945 Enschede; Scholt. Reimerstr. 31, Lon.

Samen sterk! - Koopt bij de
 adverteerders van dit blad!

Vraag naar onze **nieuwe**

**lijst van
 Twentse
 boeken**

Gratis verkrijgbaar bij

Boekh. WITKAM, Enschede.

De Klomp 22, (tel. 05420/12773)

„Lej hebt hier nog zeuven borrels
 staon, snieder”, zèè Foezel-Dieka.
 „Ik kan now nich wochen”, zèè
 de snieder, drinkt ze zölf mer op!

worden gebracht. (In 1835 werd te Hengevelde tot verdeling der gemene gronden besloten. Het te verdelen areaal besloeg 403 HA. De scheidingsakte werd in 1852 gepasseerd. Bentelo besloot eveneens in 1835 tot verdeling der gemene gronden, die een oppervlakte besloegen van 656 HA. In 1851 was hier de verdeling een feit.) Daarmee is de markeinstelling voorgoed verledentijd geworden. zoals kort daarvoor (in 1811) reeds het geval was met het instituut der horigheid. Wel nog richtte in 1838 Jan Averink, gehuwd met Johanna Meyer — enige dochter van de voormalige hofmeyer te Delden: Albert M. — zich over een schadevergoeding tot de regering i.v.m. verlies van diverse re-venuen aan het meyerschap verbonden, maar we wagen het te betwijfelen of hij daarmee succes heeft gehad.

HUIS 'DE KROON'

Tot in het midden van de 19de eeuw functioneerde te Delden de paardenposterij. (Vermoedelijk reeds in 1656, doch zeker vanaf 1695 liep over Delden het zogenaamde paardenveer, dat deel uitmaakte van de postroute van Naarden naar Bentheim.) Het huis 'de Kroon' diende als pleisterplaats en poststation.

Op 7 febr. 1686 huwden te Goor Bernardine Coupers, dochter van zaliger Borgermeester Wolter Coupers binnen Goor, en Helmich Helmichs, sone van Borgemeester Coenraet Helmichs binnen Delden. Zij woonden in de Kroon te Delden en hadden uit dit huwelijk één zoon Coenraet, gedoopt 18 april 1688. Helmich Helmichs overleed blijkbaar spoedig, want Bernardine Coupers hertrouwde de 27 aug. 1693 met Gerrit van Heek uit Delden.

De herberg 'de Kroon' was familiegoed der Helmichs, zodat het huis na de dood van Gerrit van Heek overging op zijn voorzoon Coenraet Helmichs. Deze was gehuwd met W. J. Meilink, uit welk huwelijk geboren werd o.a. Helmich H.

Reeds Coenraet Helmichs was posthouder geweest. Later vinden wij zijn zoon Helmich H. (kortaf Helms genoemd) als zodanig. Deze overleed in 1803. Na diens dood wordt de Kroon verkocht aan Helmich van Heek uit een andere tak der Van Heeks, waartoe ook het voerhuis daarnaast behoorde, nadien door de weduwe Van Heek als woning ingericht.

Helmich van Heek, die zich na koop in de Kroon had gevestigd en directeur werd van de Paardenposterij, huwde 31 mei 1805 te Ootmarsum met Henrietta Menger, geb. te Ootm. 11-2-1781, dochter van Jacobus Menger en Johanna Gezina Cramer. Daar hun huwelijk kinderloos bleef, werd hun nicht Willemina Menger in het gezin opgenomen.

Helmich van Heek overleed te Delden op 20 jan. 1848, nadat hij een huis van de erven Stroink had aangekocht en verbouwd. Vervolgens werd 'de Kroon' verbouwd en gebruikt als grutterij, koperslagerij, koekfabriek, werkplaats en winkel voor koper en zink en thans loodgietersbedrijf annex winkel voor sanitaire artikelen.

Ook het hoekhuis aan de Markt bij de kerk werd destijds door Van Heek aangekocht en ingericht voor het stallen van rijtuigen en paarden van reizigers en voor de overnachting van koetsiers.

FABRIEKS-INDUSTRIE

Na 1860, als men in de textielindustrie steeds meer gebruik gaat maken van stoommachines, begint een tweede industriële periode. Het is de vierde fase in de ontwikkelingsgang: eerst landbouw, daarna huisnijverheid, toen weer terug naar een verbeterde landbouw en nu de fabrieks-industrie; (S.v.B. blz. 750). In Delden werd in werking gesteld de 'Stoomweverij fa. Schröder, Sneider en Teyert Co'. Uit een beroepstelling van 1889, in welk jaar 34 beroepsklassen worden onderscheiden, blijkt, dat er zowel in Stad Delden als in het gelijknamige richterampt (Hengelo en Woolde) blekerijen waren; (tot de verschillende eigendommen van de gemeente Stad Delden behoorde ook de Stadsbleek — thans Villapark. Later werd de blekerij door de gemeente verpacht. Eind 18e tot 19e eeuw was de familie Visschedijk hier pachter). Ook wijst genoemde telling uit, dat er in geheel Overijssel slechts 5 kolenbranders waren, alle in midden-Twente woonachtig, nl. twee in het richterampt Delden en drie in Haaksbergen; (S.v.B., blz. 142 en 144). Tot aan de 2de wereldoorlog brandde men hier nog houtskool.

Het brouwersbedrijf, dat in de 17e en 18e eeuw overal in Twente werd uitgeoefend, was in de 19e eeuw van nevenberoep tot hoofdberoep geworden. Veel particuliere brouwketels werden toen afgebroken; zie ook de bijdrage op blz. 2, 3 en 5 van dit nummer. In 1811 telde Overijssel 18 brouwerijen waarin tezamen 50 brouwers en werklieden emplooi vonden Zij produceerden gezamenlijk 3008 ton bier, d.i. ca. 4512 HL; (S.v.B. blz. 197). Dat 't brouwen oudtijds veel algemener was, blijkt ondermeer uit het stadsrecht van Delden (aantekeningen of akten, lopend van 1340 tot 1589; ⁶):

'Die brouwers die sollen under boeten (op straffe van boete) toe eyn uren nae mytnacht unde des avendes to VIII dat fuier dar wedder under hen nemen. Befint men anders (dan) breckt der stadt ungunst nemptlick X punt nae older gew(o)nte. ↵

⁶) Ontleend aan wijlen E. J. Harterink te Hilversum: 'Oud Delden'. Deel I, blz. 25-27; in handschrift berustend op de Oudheidkamer Twente, Rijksmuseum Enschede.

almelo

HOTEL-CAFÉ-RESTAURANT

de Mooie Vrouw

(TEVENS BENZINE-STATION)

Een van de oudste zaken in Twente
OOTMARSUMSESTRAAT 488 - ALMELO

Nutsspaarbank UW bank

 Hoofdkantoor Almelo
WIERDENSESTRAAT 22

 Bijkantoren te Almelo, Wierden,
Vriezenveen, Rijssen, Nijverdal en
Coevorden

Het Twentse Serviezenhuis

Heeringa & Co

 Grotestr. 79, ALMELO
Nieuwstr. 36 Hengelo

 Wedgwood, Spode,
Royal - Copenhagen

Coöperatie

De Landbouwcoöperatie

 is een bolwerk ter beveiliging
ter verdediging
ter bevordering
van de economische belangen
van de vrije zelfstandige onder-
nemers in de landbouw te weten
de Boeren.

 COÖP. LANDBOUWERS-
BANK EN HANDELSVER.

ADVERTEREN IS ETALEREN

- VEEVOEDER
- KUNSTMEST EN
- LANDBOUW-

[BENODIGDHEDEN

in de beste kwaliteiten !!!

 Door grote omzet
lage prijzen bij
A.B.T.B.
ALMELO

 Veur MEUBELS en allens, wat
er zo biejkomp kieken, naar:

TOON a.d. Tuinstraat

Tel. 3880

 In vrogger 'dage daansen de leu op
de dell' 'n veertoer. Weer völ later
'n zeuvenspoonk. Rechtovoortfoxtrot,
wals en cha cha cha in niejmoode
daansscholen:

Wim POLMAN

Ootmarsumsestraat 26 - Tel. 4880

 drogisterij - parfumerie
PRUMERS

Bornsestraat 72 - Tel. 5650

Het huis voor geschenken

DIVERSE PLAATSEN

 Met onze mengvoeders altijd de
hoogste productie. **Kunstmeststof-**
fien; keuze uit vele soorten. Ruim
gesorteerd in **vaste brandstoffen.**
Bij ons is het rustig en voordelig
tanken voor brommers, auto's en
tractoren.

C.A. & V.V. BORNERBROEK

BOERENLEENBANK

Albergen

 De SPAARBANK voor stad en land
Maak gebruik van lopende rekeningen
Alle inlichtingen aan de bank

**Coop. „De Landbouw” W.A.
GOOR**

Het adres voor:

 Mengvoeders onder C.L.O.-
contrôle, Meststoffen, Brand-
stoffen, Bestrijdingsmiddelen,
Kruidenierswaren, Landbouw-
werkzaamheden enz.

Hotel Haarhuis Zenderen

In 't herte van Twente

DIVERSE PLAATSEN

C.I.V. LANDBOUWERSBELANG

Haaksbergen

C.L.O.-mengvoeders

Ruwvoeders

Brandstoffen

„de kop'ren smorre”

 Twents ethoes in Maarkel
an de grote weg naar Deamter
[Twentse specialiteiten]
DENKT BIJ HET OPLOSSEN
VAN UW PROBLEMEN
RUIMTEVERWARMING
OOK AAN AARDGAS

Gem. Energiebedr. Rijssen

COÖP. ZUIVELFABRIEK

De Eendracht ROSSUM

Het beste adres voor alle zuivelprodukten

 Wiej helpt met an de
bleui en veuroetgang
van **MAARKEL**
met wiede umgeffing

- Coöp. Boerenleenbank en
- Coöp. Landbouwvereniging

BOERENLEENBANK

Wegdam

 Voor alle bankzaken, Voorschotten,
Credieten en lopend rekeningverkeer.

BOERENLEENBANK

Bornerbroek

- De SPAARBANK
- verder alle BANKZAKEN

BOERENLEENBANK

Weerselo

Verzorgt al uw bankzaken. Hoogste spaarrente.

Boerenleenbank De Lutte

 MET KANTOREN TE DE LUTTE
OVERDINKEL, GLANERBRUG

 Hoge rente voor al Uw ingelegde spaar-
gelden. Lage hyp.- en voorschot-rente

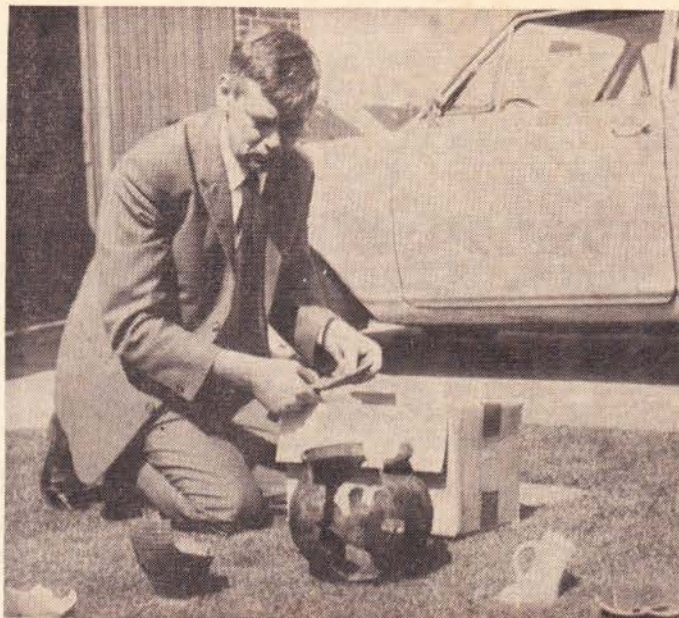
Item eyn brouwer sal nych mer to (w?)olle(n?) sacken tot eyn browts dan drie mudde ende eyn half browt ses sceppel; ffijnt men dat sie anders deden, die brecken der stadt V heren punt.

Item al de brouwers die bynnen delden offt ijn den kerspел wonnet ende brout, sullen axcis geven ende sullen bij eren eedt recht teekenen laten; fynt men dar emants anders en baven die den axcis verswicht, sal men vur dief(s)tal holden unde sal dar an gebrecket hebben XXV heren punt.'

(Wordt vervolgd.)

HENGELOSE FOTOGRAAF ONDERSCHIEDEN

HENGELO — De fotograaf Brandie Oosterwold te Hengelo kreeg van het 'Gerrit Jan Thiemefonds' een diploma uitgereikt voor de fotobijdrage in een jaarverslag van de NV Kon. Zout-Ketjen. Het betreffende fonds, dat werd ingesteld om de kennis en de schoonheid van grafisch werk te bevorderen, bekroonde het genoemde jaarverslag uit 110 inzendingen met de 3de prijs.

HAAKSBERGEN — Bij opgravingen op 'de Blankenborgh', een voormalige versterking, hebben een 12-tal jongelui onder leiding van de heer J. B. A. Leusink diverse scherven gevonden uit de 16e eeuw.

Twente van maand tot maand

REACTIES IN TWENTE OP OVERROMPELING TSJECHEN

HENGELO/ENSCHEDA — In de nacht van 20 op 21 augustus vielen Sovjetrussische, Bulgaarse, Hongaarse, Poolse en Oostduitse strijdkrachten Tsjechoslowakije binnen. De invasie beoogde een halt toe te roepen aan de vrijheidsdrang der Tsjechen. In Russische ogen brengt de droom der Tsjechen het Pact van Warschau in gevaar, d.w.z. de veiligheid van de Sovjet-Unie en zijn trouwe satellieten.

Onmiddellijk nadat het nieuws van de afschuwelijke interventie hier bekend werd, hebben studenten en staf van de Technische Hogeschool Twente (THT) een Comité van Protest opgericht. Reeds de eerste dag, volgend op de nachtelijke invasie, konden op de hogeschool handtekeningen worden gezet onder een schiftelijk protest, dat op 22 augustus — door 543 leden van de THT-gemeenschap onderte-

kend — werd gezonden aan de ambassadeur van de USSR in Nederland. De tekst van het protest luidde: „Wij, leden van de Technische Hogeschool Twente, zijn ontzet over de gewapende interventie van uw land in Tsechoslowakije. Wij beschouwen de bezetting van Tsjechoslowakije in de huidige situatie als volledig illegitiem. Deze actie van geweld brengt schade toe aan de krachten voor een progressieve ordening van de wereld, aan de zaak van vrede en internationale samenwerking van volkeren en aan het aanzien van uw land.”

Gelijkkluidende protesten werden door het comité verzonden aan de diplomatieke vertegenwoordigingen van Hongarije, Polen en Bulgarije en aan de vertegenwoordiging van de DDR in ons land. De laatste, te weten de Kamer für Aussenhandel der DDR te Amsterdam, heeft de brief geweigerd en ongeopend aan afzender laten retourneren.

Een feest ter gelegenheid van het gereedkomen van een nieuw wooncomplex op het hogeschoolterrein, werd afgelast.

Bij het revalidatiecentrum 'het Roessingh' te Enschede werd de vlag halfstok gehangen uit medeleven met het Tsjechische volk. Op 22 augustus des avonds 8 uur hebben ruim duizend Hengeloërs naar aanleiding van de gebeurtenissen in Tsjecho-Slowakije deelgenomen aan 'n solidariteitsmars door de metaalstad, georganiseerd door de plaatselijke afdelingen van de PSP, PvdA, NVV, CNV en NKV.

In een motie, welke de ambassadeur van Rusland zal worden aangeboden, sprak de Twentse Kring van de Chr. Hist. Unie zich unaniem uit tegen de militaire agressie in Tsjecho-Slowakije.

Een Tsjechische man (36) en zijn 35-jarige Tsjechische vriendin, op familiebezoek in Enschede, vroegen op 23 aug. de Enschedese politie om politiek asiel. De Stichting 'Hengelo - 100 jaar metaalstad' trok de uitnodiging in, die in verband met de op 2 sept. te houden 'buitenlanddag' o.m. aan de Russische diplomatieke en commerciële vertegenwoordiging was verzonden.

oldenzaal

GESCHENKBON

G. MORSSELT n.

Zoveel schitterende geschenken...
En evenzoveel verschillende smaken.
Geef een geschenkbond.

Blij met een geschenkbond

G. Morselt

tricoloreren
drymasteren
verven
Ootm.str. 47-49
Tel. 2091

Antoon Hutten

VOOR DE LOOP EN DE SLOOP

Van Opel, Ford en VW
alle onderdelen
Denekamperstr. 71, Tel. 2863

Autobus-
onderneming
Oldenzaal

Lijndiensten
Oldenzaal - Denekamp - Grens - Nordhorn
Moderne touringcars
Uitgebreid reizenprogramma
In de zomermaanden elke dag tochten in Overijssel
en het Duitse grensgebied

ERRES PHILIPS

TELEVISIE

Ben Lansink Oldenzaal

Grotestr. 20 Tel. 2981

Foto's könt nich kieken

(Mer oonze foto's mö'j bekieken)

fotohandel

't Kiekkeske

Voor
een deskundig uitgewerkte

C.V.-installatie

E. HEIDEMANN & Zn

Boterstraat 13-15, tel. 2077
Eekboerstr. 71, tel. 2708; b.g.g. 2349

OLDENZAAL

ADVERTEREN IS VERKOPEN

TELGENKAMP's

zaadhandel

Het adres voor tuin-, bloem-
en landbouwzaden, bestr.midd.

Molenstraat 6, telefoon 2958

KIP KIP KIP

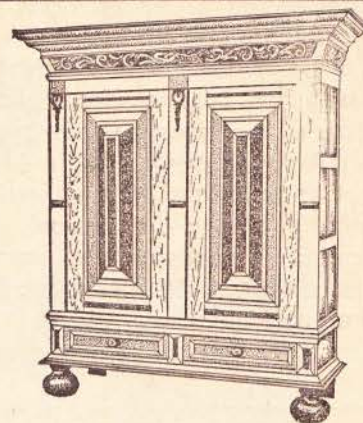
regelt Uw deukt Uw spuit Uw
schade auto uit auto

AUTOSPUITBEDR./UITDEUKINR.
Esstraat 6 - Tel. 2251 - Oldenzaal

de zaak met meer

dan 50 toonkamers

Door de eeuwen heen een meubel-
stuk, dat sfeer geeft in elk interieur.
Permanente expositie in onze toon-
zalen van vele modellen Gelderse
kussen- en rankenkasten

Smellink - Oldenzaal

Diverse plaatsen

Boerenleenbank

Denekamp

de bank

voor iedereen

WAVIN DEALER

P.V.C.-rioleringsbuizen, regenwateraf-
voerbuizen, draineerbuizen, kiezelbak-
ken, ontluuchtingskappen, ontluuchtings-
pannen, dakramen, Plastic folies, Pla-
stic schuimprofielen, Polyestergolfplaten
VOOR ALLE KUNSTSTOFFEN:

MORSELT

BOUWMATERIALEN C.V.

Industriestr. 8 - BORNE - tel. 05409 / 1166

ADVERTEREN IS VERKOPEN

SIMCA-DEALER

TINSELBOER JANSEN

Markstraat 18 - Tel. 1288 - BORNE

Wilt ge werkelijk bromfiets-
genot? Koop dan een Zun-
dapp, Tomos of Batavette.

De beste bromfietsen en de beste service.

UIT STAD EN STREEK

UITBREIDING TWENTE'S BEIAARDBEZIT

ENSCHEDÉ — In het Sallandse dorp Hellendoorn en in het Twentse stedeke Rijssen zijn comité's opgericht die gelden trachten in te zamelen voor het aanschaffen van een klokkenspel. Hellendoorn hoopt in 1969 bij de ingebruikneming van het nieuwe raadhuis in 't Twentse industriedorp Nijverdal een spel van 30 klokken aan het gemeentebestuur te kunnen aanbieden. Deze klokken zullen geïnstalleerd worden aan één der gevels van dit raadhuis. In Rijssen wordt het oude torentje van de Schildkerk verwijderd en vervangen door een nieuw, waarvan het ontwerp herinneringen oproept aan de torens van het stadhuis in Leiden en van de Bakenesserkerk in Haarlem. Het is de bedoeling de nieuwe toren het komende voorjaar op de torenromp te plaatsen en er daarna een beiaard van 35 klokken in aan te brengen. Zowel het spel van Hellendoorn als dat van Rijssen zal voorzien worden van een stokkenklavier, waardoor het volwaardige muziekinstrumenten zullen zijn. Indien de plannen doorgang vinden, zal het totaal aantal beiaarden in Twente daardoor op zeven komen. De andere vijf bevinden zich in Almelo, Enschede, Oldenzaal, Hengelo en Drienerlo.

RIESSEN
'N KLOKKENSPUL

riessen
waoreargens zik zölm
nich
stikzeend

't aandere
't nije
past eer ook

op eagen wiez'
temet
zeengt et met

rinus de jong

KLEINE VERHOOGING ABONNEMENTSPRIJS

De prijs van een leesabonnement op dit blad zal met ingang van 1969 gebracht worden van f 4.20 op f 4.80; (d.i. een verhoging van 5 ct per nummer). De verhoging is noodzakelijk geworden in verband met gewijzigde frankerings-tarieven. Reeds in dit lopende jaar heeft de PTT de kosten voor verzending van maandbladen verhoogd, terwijl voor het komende jaar een tweede verhoging is aangekondigd. Beide verhogingen zijn in de nieuwe abonnementsprijs verrekend. (Adm. TP)

... feest-fontein ...

HENGÉLO — Bij het station in Hengelo werd deze maand in verband met het 100-jarig bestaan van de Kon. Machinefabriek Stork een kleurig feestteken opgericht. Rondom een doorzichtige zuil, die 's avonds wordt verlicht en waardoor water omhoog spuit, zijn kleurige cirkelsegmenten gegroepeerd, waarlangs het opgestuwde water neervalt. De fontein is een ontwerp van P. Verberne uit Hgl.

ANIMO VOOR HET BOEK KEERT TERUG

BORNE — Het jaarverslag 1967 van de Stichting Prov. Bibliotheekcentrale Overijssel-Oost spreekt van 'n groeiend aantal uitleningen in heel Twente. Terwijl in Borne het aantal uitleningen steeg met 6,7 pct., boekte Bornerbroek een stijging van 28 %. Voorts in Nijverdal 31 pct., Tubbergen 28 pct., Geesteren 19,8 pct. en Weerselo 36,1 pct. Losser kreeg de grootste percentuele stijging te verwerken met 79,3 pct.

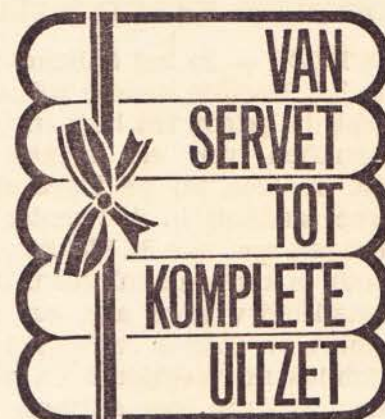
Blijkens een tussentijds overzicht, dat betrekking heeft op het aantal uitleningen van het eerste halfjaar 1968, heeft zich deze stijgende lijn op waarlijk indrukwekkende wijze voortgezet. Per bibliotheek variëren de cijfers van 18,8 pct. tot 148,6 pct. De gemiddelde stijging bedraagt liefst 55,4 pct. Als gunstige factoren worden o.a. genoemd de invloed van pers, radio en TV alsmede de snelle realisering van nieuwe bibliotheekgebouwen.

**GENTLEROY
VOOR
VRIJETIJD-
KLEDING**

KONINKLIJKE TEXTIELFABRIEKEN
GEBR. VAN HEEK N.V. ENSCHEDE.

JORZOLINO

KONINKLIJKE TEXTIELFABRIEKEN
JORDAAN-TER WEEME N.V. HAAKSBERGEN

VéGé

voor ^U/_W levensmiddelen
guller met zegels.. guller met guldens

Op VéGé-artikelen steeds
10 % kort. in geldzegels

N.V. Aanneming-Mij. vh.

H. W. TE PAS

Enschede

Burgerlijke en Utiliteitsbouw
Gewapend Betonbouw
Grond- Water- en Wegenbouw

ERICA-SERVICE

Doe het zelf en maak van uw tuin
een LUSTHOF. Kosteloos maakt
ERICA voor U een grondplan.
Vraagt inlichtingen.

*Gezellig – en lekker – eten of zo maar wat
drinken, U kunt altijd wel iets bedenken om
naar de COSA te gaan.*

cosa

RESTAURANT HENGELO